

Секція 4

Розробка та використання технологій фізкультурно-спортивної діяльності у освіті лідера

*Блошенко О. І.
м. Харків, Україна*

Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ПЛАВАННЯ

У сучасних умовах майбутньому фахівцеві, щоб успішно інтегруватися в соціальне середовище, бути лідером у житті, вдало працювати, потрібні особистісні лідерські якості. Формування фізичної культури особистості і здатності спрямованого використання різноманітних засобів фізичної культури і спорту для збереження і зміцнення здоров'я, психофізичної підготовки і самопідготовки до майбутнього життя і професійної діяльності є метою фізичного виховання студентів. Для студентів плавання – це важлива професійна і життєво необхідна навичка. Використання фізичних вправ у воді для студентів не тільки покращує здоров'я, розвиває уміння, навички, здібності, фізичні якості, а й психічні якості особистості: сприяє розвитку рухливості нервових процесів, покращує емоційний стан, розширює сферу вольової активності.

Гіпотеза щодо формування лідерських якостей студентів на заняттях з фізичного виховання обумовлена можливістю позитивного впливу на рівень мотивації, формування та вдосконалення значущих якостей особистості та оволодіння навиком плавання.

Студентам 1 курсу університету на початку занять викладач пропонує експрес-опитувальник, питання якого дають змогу визначити їх плавальну підготовленість, темперамент, особливості характеру, розвиток загальних та специфічних якостей, мотивацію у навчанні.

Більшість студентів, що поступають на перший курс, мають низький рівень плавальної підготовленості і мотивації до занять фізичною культурою, що вимагає пошуку нових форм і методів організації навчального процесу, у тому числі, і з плавання. За результатами

анкетування, студенти 1 курсу відмічають, що важливим чинником мотивації у навчанні плаванню є залік (40 % студентів); 28 % студентів, цікавить плавання як вид спорту; 13 % студентів вважають, що заняття плаванням мають величезне оздоровче значення; 12 % – вважають уміння володіти навичкою плавання як професійну необхідність; 7 % студентів надають інші відповіді. Виявити мотиваційні передумови є важливими для викладача, тому що, знаючи їх, викладач зможе сприяти успішному навчанню плаванню студентів, не виключаючи індивідуальний підхід. Отже, викладач за допомогою різних засобів може впливати на стан та поведінку студентів, покращити соціальні взаємовідносини та їх особистісні якості.

Науковці виділяють загальні та специфічні якості лідера. Молодий лідер повинен мати такі якості: компетентність, активність, ініціативність, товариськість, кмітливність, наполегливість, самовладання, спостережливість, працездатність, самостійність, організованість. До переліку специфічних якостей лідера входять: організаторська проникливість, здатність до активного психологічного впливу, схильність до організаторської роботи, лідерська позиція, потреба брати відповідальність на себе [1;2;3;4].

Виховання моральних якостей у студентів у процесі навчання плаванню є частиною загально-педагогічного завдання з формування громадсько-активної, гармонічної особистості. Тому у процесі занять виховуються такі якості, як: товариськість, гуманізм, дисциплінованість, чесність, свідоме ставлення до праці, критичне відношення до себе та прагнення до самовдосконалення, впевненість у власні сили та здатність прояву максимальних функціональних можливостей при виконанні різних завдань у воді. Викладач використовує різні форми та методи: бесіди, лекції, створення педагогічних ситуацій для прояву міжособистісних відносин. Різні опитувальники, метод соціометрії для виявлення якостей особистості сприяють у роботі викладача. Використовуючи педагогічні спостереження, результати досліджень, можна визначити мотиви, причини та змістовну сторону міжособистісних відносин і керуватися ними при проведенні занять.

Темперамент, особливості характеру, екстравертність або інтровертність потребують індивідуального підходу у навчанні. Екстраверти швидше виконують завдання, долають дистанцію, вони чутливі до заохочення, потребують різноманіття вправ, переключення із

вправи на вправу, краще виконують спринтерські вправи. Інтроверти краще переносять монотонні завдання, повторення вправ для вивчення способу плавання, краще виконують стаєрські вправи. Тому при наявності сильної мотивації, індивідуальному підході, прояві уваги до кожного, враховуючи властивість темпераменту, емоційну збудливість-стабільність, викладач на занятті адаптує кожного студента до різних вправ за рахунок формування індивідуального стилю діяльності.

Мотивація, вдосконалення морально-вольових якостей, формування спортивного характеру студента відіграють важливу роль у процесі занять плаванням. Якості, які спрямовують студента на вольові дії, – цілеспрямованість та принциповість, ініціативність, наполегливість, рішучість та сміливість, витримка, удосконалюються у процесі занять. Тому викладач, щоб допомогти студенту у навчанні, завжди ставить мету та завдання, які залежать від рівня підготовленості та індивідуальних особливостей. Викладач прагне, щоб вони були конкретними, чітко сформульованими, доступними. Тому на початку кожного семестру студентів університету у секції плавання викладачі знайомлять з метою та завданнями семестру. Спочатку – це оволодіння технікою спортивних способів плавання, сучасного старту, вдосконалення фізичних якостей, виконання контрольних нормативів, потім – удосконалення техніки, фізичних та морально-вольових якостей, виконання спортивного розряду, перемоги на першості групи, інституту, факультету, університету, участь в організації змагань тощо. Виховання морально-вольових особистісних якостей відбувається на основі виконання студентом програми, яку надає викладач, подолання різних умов при виконанні вправ у воді, застосування викладачем різних методів, у тому числі, і змагального.

Сучасний підхід до процесу навчання плаванню полягає в можливості використання широкого кола вправ, спрямованих на формування стійкої плавальної навички. Такий підхід сприяє не лише міцному освоєнню прикладних навичок плавання, необхідних в освіті особистості, але й створенню інтересу і підвищенню мотиваційної готовності студентської молоді до занять фізичною культурою, формуванню необхідних лідерських якостей для подальшої професійної діяльності в житті. Педагогічне дослідження, проведене із студентами університету, які займаються в секції плавання, виявили позитивний вплив занять на формування лідерських якостей, що робить доцільним

використання засобів такого виду спорту у процесі підготовки сучасного фахівця.

Література. 1 *Романовський О. Г., Бабаєв В. М., Пономарьов О. С.* Проблеми формування особистості лідера : Монографія. Харків: Майдан. 2000. С. 193. 2 *Сушик Н.* Теоретичні основи формування лідерських якостей учнівської молоді. Науковий вісник Східноєвроп. нац. ун-ту імені Лесі Українки. Луцьк. 2013. С. 110–114. 3 *Сердюк Т. В.* До проблеми впливу лідерів на діяльність. URL: <http://intellect-invest.org.ua>. 4 *Тіняков А. О.* Психолого-педагогічний потенціал фізичної культури і спорту у вихованні навичок лідерства студентів ВНЗ. Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. 2016. № 3. С. 23–32.

Борейко Н. Ю., Петренко О. О., Зінченко Л. В., Трезубова О. В.
м. Харків, Україна

Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ВІДНОСИН У СПОРТИВНІЙ КОМАНДІ

Спортивна діяльність – це колективна дія людей, яких об'єднує спільний процес підготовки, участі та проведення спортивних заходів. Основною ланкою спортивної діяльності є спортивна команда, яка представляє собою колектив особистостей зі своїми психологічними особливостями та своєрідними відносинами, що впливає на загальний соціально-психологічний клімат у спортивному колективі.

Створення гарного соціально-психологічного клімату у внутрішньому середовищі колективу потребує значних педагогічних зусиль й ряду заходів, серед яких: підібрати команду так, щоб всі її члени не тільки успішно взаємодіяли під час тренувального процесу і у період змагань, а й гармоніювали між собою як особистості; побудувати правильні взаємовідносини між членами колективу, в тому числі, й між тренером і спортсменами. На формування взаємовідносин у спортивній команді впливають соціально-психологічні, об'єктивні й суб'єктивні фактори, серед яких домінуючим є феномен лідерства.